

A szerzői mű és jogi védelmének feltételei

Szerző: TAKÁCS Nóra Emese

Affiliáció: jogász, szerzői jogi szakértő

Rovat: Szerzői jog és iparjogvédelem

Rovatszerkesztő: GRAD-GYENGE Anikó, POGÁCSÁS Anett

Lezárás dátuma: 2024.06.23

Idézési javaslat: TAKÁCS Nóra Emese: „A szerzői mű és jogi védelmének feltételei” in JAKAB András – KÖNCZÖL Miklós – MENYHÁRD Attila – SÜLYOK Gábor (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia (Szerzői jog és iparjogvédelem rovat, rovatszerkesztő: GRAD-GYENGE Anikó, POGÁCSÁS Anett) <http://ijoten.hu/szocikk/a-szerzoi-mu-es-jogi-vedelmek-feltetelei> (2024). Konkrét szöveghelyre való hivatkozáshoz javasoljuk a szövegbeli bekezdésszámok használatát, pl. [8] vagy [12]–[18].

A szerzői jog az irodalom, a tudomány és a művészet területén létrehozott egyéni, eredeti alkotásokat, tehát a szerzői műveket védi. A szerzői mű a szerzői jog alapját képező jogi fogalom. A jogintézmény fő feladata oltalomban részesíteni a szerzői művet, illetve a mű és annak alkotója viszonyát, a szerzői műre vonatkozó személyhez fűződő és vagyoni jogokat. A magyar jogban a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény példálózó felsorolást tartalmaz arra nézve, hogy milyen alkotások tartozhatnak az irodalom, a tudomány és a művészet területére. Míg e három területnek való megfelelés nem állítja különleges kihívás elé az alkotásokat, az egyéni, eredeti jelleg követelménye azonban szigorúbb elbírálás alá esik. Az egyéni, eredeti jelleg egy olyan feltételpár, amelyet külön-külön is lehet vizsgálni, azonban értékelni együttesen szükséges. A mű egyéni, eredeti jellege mutatja meg, hogy egy adott alkotás a szerző saját szellemi tevékenységének eredménye, valamint azt is, hogy a mű nem más alkotás szolgai másolásának eredménye. A magyar jogban szintén segíti a szerzői művek fogalmának meghatározását a védelem alól kivett művek szabályozása. E jogintézmény azon alapul, hogy bizonyos meghatározott társadalmi célokból egyes műveket (például a folklór alkotásait, jogszabályokat stb.) eleve kivon a jogalkotó a szerzői jogi védelem köréből – annak ellenére, hogy formailag egyébként ezek is megfelelnek a követelményeknek. A szerzői jogi védelem automatikusan keletkezik, a mű megalkotásától kezdve fennáll. A védelemhez nincs szükség nyilvántartásba vételre és semmilyen egyéb hatósági aktusra. A szerzői jogok összessége azt a természetes személyt illeti, aki a művet megalkotta, azaz a szerzőt. Több szerző közös munkája is eredményezhet szerzői jogi védelem alatt álló alkotást (közös művek, együttesen létrehozott művek). Nemcsak különálló alkotások, hanem gyűjtemények is szerzői jogi védelemben részesülhetnek, ha tartalmuk összeválogatása, elrendezése vagy szerkesztése egyéni, eredeti jelleget mutat, függetlenül attól, hogy a gyűjtemény elemei önmagukban szerzői jogi védelem alatt állnak-e vagy sem.

Tartalomjegyzék

1. A szerzői mű fogalma

- 1.1. A szerzői mű Sztj. szerinti fogalma
- 1.2. Jogtörténeti áttekintés

2. A védelem feltételei

- 2.1. Érzékelhetőség és azonosíthatóság

- 2.2. Mennyiségi, minőségi, esztétikai feltételek
- 2.3. A befejezettség követelménye
- 2.4. Az egyéni, eredeti jelleg követelménye
- 2.5. A műípusi besorolás

3. A védelem alól kivett alkotások

4. A szerzői jog keletkezése

5. A szerző személye

- 5.1. A szerzői jog alanya
- 5.2. Többszerzős alkotások

6. JEGYZETEK

1. A szerzői mű fogalma

1.1. A szerzői mű Szjt. szerinti fogalma

[1] A szerzői jogi védelem az irodalom, a tudomány és a művészet területéről származó egyéni, eredeti jellegű alkotásokra terjed ki. A védelem tárgyát elsődlegesen az Szjt. 1. §-a definiálja.

[2] Az Szjt. 1. §-ának (1) bekezdése szerint a törvény az irodalmi, a tudományos és a művészeti alkotásokat védi. A szellemi teljesítmények e három területe azonban az alkotások meglehetősen tág körét foglalja magában, emellett még átfedőek is. Erre utal az Szjt. példálózó felsorolása is a műípusokat illetően. E jogtechnikai megoldás egyértelművé teszi azt, hogy nemcsak a felsorolásban szereplő műípusok állhatnak védelem alatt, hanem minden olyan egyéb alkotás, amely az egyéni, eredeti jelleg követelményét teljesíti. A szerzői jog által műként védett alkotások köre tehát nem zárt, erre utal az Szjt. megfogalmazása is, a műípusok példálózó felsorolását az „így különösen” fordulattal vezeti fel a törvény.^[1]

[3] Az alkotásoknak nem kell magas szintű követelményeknek megfelelniük annak érdekében, hogy a szerzői jogi védelem kiterjedjen rájuk, azaz a védelem alá eső művek körébe tartozhassanak. Erre utal az Szjt. 1. §-ának (3) bekezdése is, amely szerint

a védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítélettől.

Ugyanúgy szerzői jogi védelem alatt állhat egy több száz oldalas regény, mint egy négysoros vers, amennyiben az egyéb követelményeknek, így különösen az egyéni, eredeti jelleg követelményének megfelel.

[4] Az irodalom, a tudomány és a művészet területén létrehozott alkotások elé további követelményeket állít a szerzői jogi szabályozás. Annak érdekében, hogy egy alkotás szerzői műnek minősüljön, és ezáltal megfeleljen a szerzői jogi védelem követelményének, egyéni, eredeti jelleggel is rendelkeznie kell. Az egyéni, eredeti jelleg olyan feltételpár, amelynek alapján a szerzőséghez szükséges alkotómunka tetten érhető, valamint a mű egyértelműen a szerzőhöz köthető.

[5] A szerzői jog minden esetben a mű külső és belső (gondolati) formáját védi, és nem a tartalmát. Ennek megfelelően szükséges tehát, hogy az alkotás elérje a kidolgozottság bizonyos szintjét annak érdekében, hogy védelem alatt állhasson (azonban nem kell befejezettnek lennie). Ez azt is jelenti, hogy – a közvélekedéssel ellentétben – önmagában egy ötlet még nem állhat szerzői jogi védelem

alatt.^[2]

[6] Bizonyos alkotásokat a jogalkotó az **Szjt.-ben** deklaráltan kivett a védelem köréből, így nem állnak szerzői jogi védelem alatt a jogszabályok, a közjogi szervezetszabályozó eszközök, a bírósági vagy a hatósági határozatok, a hatósági vagy más hivatalos közlemények és az ügyiratok, a tények vagy napi hírek, az ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer vagy matematikai művet, továbbá a folklór kifejeződései sem.

[7] Szerzői jogi védelem alatt álló alkotást, azaz szerzői művet csak és kizárólag természetes személy hozhat létre, ugyanis az egyéni, eredeti jelleg követelményének való megfeleléshez szükség van arra, hogy emberi elme vezérelje az alkotófolyamatokat; a műben az alkotó személyisége is tükröződik. Ez azonban nem zárja ki annak lehetőségét, hogy a szerzői jogi jogosulti pozícióba származékos úton valamilyen jogi személy kerüljön, és azt sem, hogy eszközt használjon az alkotó (például toll, ecset, kamera, számítógép).

[8] Nem kizárt az sem, hogy egy adott művet egyszerre több szerző hozzon létre. A közös munka eredménye

- a (főként átdolgozás útján létrejött) származékos művek és
- a többszerzős eredeti művek csoportjára osztható.

A többszerzős eredeti (tehát nem átdolgozás útján létrejött) művek csoportján belül megkülönböztethetjük

- a közös műveket,
- az együttesen létrehozott műveket és
- a gyűjteményes műveket.

1.2. Jogtörténeti áttekintés

[9] Egyes elméletek szerint a szerzői jog története egyenesen az ókorig nyúlik vissza. A Kínai Birodalomban i. e. 835-ben kiadott ediktum^[3] az egyik első olyan ránk maradt szabályozás, amely tiltotta a naptárak, almanachok engedély nélküli lemásolását. A szabályozás célja az e dokumentumok által közvetített információk ellenőrzés alatt tartása volt. Az ókori görögök esetében olyan írásos emlék nem maradt ránk, amely kifejezetten szerzői jogi szabályozásra utalna, azonban „a plágium, a mű integritásának megsértése, a szerzőség téves feltüntetése és az engedély nélküli nyilvánosságra hozatal olyan cselekmények, amelyeket ha nem is jogilag, de erkölcsileg elítéltek”.^[4] Az ókori Rómában hasonló volt a helyzet, a személyhez fűződő jogok „túlnyomórészt ismertek voltak számukra. [...] Ezek a személyhez fűződő jogok és megsértésük szankcionálása azonban az egész ókorban a társadalmi normák keretei között maradtak”.^[5]

[10] A szerzői jog területe rendkívül érzékeny a technológiai fejlődésre, lényegében ennek köszönhető a modern, mai értelemben vett szerzői jogi szabályozás kialakulása is. „Önmagában a szerzői jogi védelemnek a megjelenése anno újszerű – ma azt mondhatnánk társadalmi innovációt elősegítő – megoldás volt és abban az időben már igencsak égető kérdésre adott válasz volt.”^[6] A kulturális alkotások létrehozóinak határozott igénye a produktumuk feletti rendelkezésre és ezáltal védelemre a könyvnyomtatás elterjedéséhez köthető. Gutenberg innovációjának köszönhetően lehetővé vált a művek sokszorosítása, így a műpéldány és annak szerzője elvált egymástól. A sokszorosítás eredményeként az alkotások létrehozói nem tudtak többé közvetlenül rendelkezni azok sorsáról, így megnyílt az út a szerzői mű mint absztrakt jogi fogalom megjelenése és fejlődése előtt.

[11] A szerzői mű fogalmának kialakulása az innovatív folyamatok támogatásának eredménye volt, és nagyfokú történelmi hasonlóságot mutat a különböző jogrendszerekben. „A könyvek utánnyomása ellen a privilégiumok eleinte csak a kiadókat védték, mivel jellemzően ők állták a kiadás magas költségét.”^[7] A mai értelemben vett szerzői jogi szabályozás első eleme Stuart Anna

Királynő 1710. április 10-én hatályba lépett statútuma (The Statue of Anne) volt. A statútum még csak az irodalmi művekről rendelkezett a következőképpen:

valamely először kiadásra kerülő mű példányain, megfelelő nyilvántartásba vétel felvételével kizárólagos jog keletkezik a szerző vagy annak a személynek a javára, akire ezt a jogot átruházza.^[8]

Az Amerikai Egyesült Államokban 1790-ben született meg az első szövetségi szerzői jogi törvény, amely a térképeket, grafikonokat és könyveket rendelte védeni^[9] a nyilvántartásba vételt követően. A törvény 14, majd 28 éves védelmi időt határozott meg. Az Egyesült Államok szerzői jogi jogrendszere 1909-től kezdődően a védelem feltételeként meghatározta a *copyright* jelzés használatát, e követelmény az USA-nak a [Berni Unió Egyleményéhez \(BUE\)](#) való csatlakozásáig, azaz 1989-ig fennállt. Franciaország 1791-ben, majd 1793-ban rendelkezett először a szerzői jogokról, a törvény az irodalmi művek összes típusa mellett az elme minden alkotását védte.^[10] Különlegessége volt, hogy a szerző halála utánra is kiterjesztette a védelmi időt (először 10 évre, majd 1810-től 20 évre), ezáltal rendelkezett a szerzői jogok örökölhetőségéről is. A szerzői jogi szabályozás Poroszországban 1837-ben, Bajorországban pedig 1865-ben alakult ki, ezekben az években születtek meg az első szerzői jogi törvények. „Ausztriában az 1775-ös rendeletet, ami a szellemi munkák védelmére volt hivatott, 1846-ban egy cs. kir. rendelet váltotta fel, mely kifejezetten a jogosulatlan közzétételt, az utánnomást és az utánképzést tiltotta.”^[11] Az 1846. évi osztrák rendelet a szerző életében és halála után 30 évig védte a nyomtatott műveket és a halál után 10 éves védelmi időt biztosított az előadóművészi jogoknak.^[12]

[12] Az állami szabályozás kialakulását követően egyértelművé vált, hogy a kulturális javak terjedésének határokon átívelő jellege miatt szükséges a nemzetközi jogharmonizáció (->nemzetközi szerzői és szomszédos jogi egyezmények). A BUE, az [Egyetemes Szerzői Jogi Egyezmény \(ESZJE, Genfi Egyezmény\)](#), valamint a [Szellemi Tulajdon Világszervezete \(World Intellectual Property Organization, WIPO\) szerzői jogi tárgyú szerződése](#)i, illetve a [Szellemi Tulajdonjogok Kereskedelmi Vonatkozásairól szóló Egyezmény \(Treaty on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, TRIPS\)](#) szabályainak bemutatása is szükséges a szerzői mű fogalmának vizsgálatához.

[13] Az 1886-ban született BUE – amelyhez Magyarország 1922-ben csatlakozott –, rendkívüli hatást gyakorolt a szerzői jog fejlődésére. A BUE 1971-ben felülvizsgált szövegét az [1975. évi 4. törvényerejű rendelet](#) ültette át a magyar jogrendbe. Ennek [1. cikke](#) az irodalmi és művészeti műveket rendeli védeni, majd a [2. cikk](#) magyarázatot ad e két fogalomra: „felöleli az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotását, tekintet nélkül a mű kifejezésének módjára vagy alakjára”, amelyet a lehetséges műtípusok felsorolása követ. A BUE tehát alapelveként rögzítette az alakszerűtlenség elvét, így megalkotta azt a mű-fogalmat, amely a ma ismert szerzői jogi jogrendszer alapját képezi. A technika fejlődését szoros figyelemmel kísérte az egyezmény, így például míg az eredeti 1886-ban született szöveg nem tartalmazta a filmalkotást (->film), mint az általam lehetséges tárgyát, addig a ma hatályos, 1971-ben felülvizsgált szöveg már rendelkezik e műtípusról. A BUE rendelkezett az egyenlő elbánás elvéről is, amely alapján a részes államokban védelem alá tartozó alkotásoknak ugyanolyan szerzői jogi védelem alá kell tartozniuk az egyezmény összes tagállamában.

[14] A [Genfi Egyezmény](#) 1952-ben született az ENSZ égisze alatt, 1971-ben Párizsban felülvizsgált szövegének a magyar jogrendbe történt átültetéséről az [1975. évi 3. törvényerejű rendelet](#) gondoskodott. A Genfi Egyezmény szövege nem tartalmaz konkrét fogalommeghatározást a szerzői műveket illetően, ám [1. cikke](#) az irodalmi, tudományos és művészeti műveket rendeli védeni, „ideértve az írói műveket, a zeneműveket, a színpadi műveket és a filmeket, a festményeket, a metszeteket és a szobrokat”. A Genfi Egyezmény kölcsönös jogvédelmet biztosít a részes államok szerzői számára. „Az Amerikai Egyesült Államoknak a BUE-hez történő csatlakozását követően az

ESZJE elvesztette gyakorlati jelentőségét, háttérbe szorult a nemzetközi együttműködésben.^[13]

[15] A WIPO szerző jogi tárgyú szerződéseit – a WIPO *Szerzői Jogi Szerződését* (WIPO Copyright Treaty, *WCT*) és a WIPO Előadásokról és Hangfelvételekről Szóló Szerződését (WIPO Performances and Phonograms Treaty, *WPPT*) – 1996. december 20-án írták alá. ^[14] Mind a kettő 2002-ben lépett hatályba Magyarországon, a *BUE-hoz* képest speciális szabályokat tartalmaznak. A szerzői mű fogalma szempontjából főként a *WCT*-nek van jelentősége, az irodalmi és művészeti alkotásokat rendeli védeni, a *2. cikkben* deklarálja, hogy a szerzői jogi védelem a kifejezési formákra terjed ki, és nem vonatkozik az önmagukban vett ötletekre, eljárásokra, működési módszerekre, illetve a matematikai műveletekre. A *TRIPS* 1995-ben jött létre. Az egyezmény deklarálja, hogy a szerzői jogi védelem a kifejezésre és nem pedig önmagában az ötletekre, eljárásokra, működési módszerekre vagy matematikai elméletekre vonatkozik. A szerzői mű fogalmának szempontjából kiemelendő, hogy a *TRIPS* a szoftvereket (->a *szoftver szerzői jogi oltalma*) irodalmi művekként rendeli védeni. ^[15] Mind a *WCT*, mind a *TRIPS* egyezmény elismerte az adatbázisok védelmét is, a tartalmuk elrendezésére tekintettel.

[16] Az európai uniós jogalkotás egyik alapvető pillére az információs társadalomban a *szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló 2001/29/EK irányelv* (*Infosoc irányelv*).^[16] Az *Infosoc* irányelv gondoskodott a szerzői jogi szabályok európai uniós harmonizációjáról, valamint ez az irányelv szolgálta „a *WPPT* és a *WCT* uniós jogba történő átültetését és ezzel az uniós szerzői jog információs társadalomhoz történő igazítását.”^[17] Az irányelv sem a lehetséges műtípusok, sem a „mű” kifejezés értelmének és terjedelmének meghatározása céljából semmilyen kifejezett utalást nem tartalmaz a tagállamok jogára,^[18] így ezek meghatározása minden esetben a tagállami szabályozásra van bízva. Az európai uniós jogalkotás körében jelentős az *adatbázisok jogi védelméről szóló 96/9/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv*, amely az adatbázisok oltalmát deklarálja, valamint a *számítógépi programok jogi védelméről szóló 2009/24/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv*, amely a számítógépi programok védelmét európai szinten elsőként biztosító, a *számítógépi programok jogi védelméről szóló 91/250/EGK tanácsi irányelven* alapul.

[17] A hazai szerzői jogi jogalkotás története 1793-ig nyúlik vissza. Az 12157. rendelet privilégiumot biztosított a nyomdaipar számára, annak serkentését célozta, így tehát ez még nem az elvont értelemben vett szerzői művet védte, hanem az annak a közönséghez való eljuttatását végző nyomdaipart. „A jogi szabályozás első lépéseként tartják számon az 1844. évi Szemere Bertalan-féle törvényjavaslatot, amely azonban az elmaradt királyi szentesítés miatt nem emelkedett törvényerőre.”^[19] Az első átfogó magyar szerzői jogi törvény az *1884. évi XVI. tc.*,^[20] amely nem tartalmazott kritériumokat arra nézve, hogy milyen követelményeknek kell ahhoz megfelelnie egy alkotásnak, hogy a szerzői jogi védelem kiterjedjen rá. A törvény nem tartalmazza a műtípusok felsorolását sem, az egyes védendő alkotásokról külön-külön, az azokkal kapcsolatos szabályokat rögzítve rendelkezik. A következő törvény a szerzői jog hazai történetében az *1921. évi LIV. törvénycikk*^[21] volt, amely – elődjével ellentétben, az 1922-es csatlakozásunkat előkészítendő – már megfelelt a *BUE* akkor hatályos szabályrendszerének. A szerzői mű fogalmát e törvény még mindig nem tartalmazta, azonban a filmalkotásokat (mozgófényképmutatványt) már a jogi szabályozás körébe vonta. A jelenleg hatályos *szerzői jogi törvényünket* megelőző *1969. évi III. számú törvény* már kifejezetten modern jogszabály volt, abban az értelemben, hogy az irodalmi, a tudományos és a művészeti alkotásokat rendelte védeni, és szót ejtett az egyéni, eredeti jelleg követelményéről is. Az egyes lehetséges műtípusokat már példálózó felsoroláson keresztül mutatta be, valamint rendelkezett arról is, hogy melyek a védelem köréből kizárt alkotások. A törvényt a jelenleg hatályos, a *szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. számú törvény* (*Szjt.*) váltotta fel. Az *Szjt.* jogalkotási folyamata során felmerült annak lehetősége, hogy az *1969. évi III. törvény* (*rSzjt.*)^[22] kiegészítése, novelláris módosítása is elegendő lehet, azonban a jogalkotó a módosítások számára és horderejére tekintettel a közérthetőség és az áttekinthetőség követelményének^[23] való megfelelés érdekében új törvény megalkotása mellett döntött. Az *Szjt.* szabályozási koncepciója nagy

mértékben követi a korábban hatályos rSzt., azonban egységesítette a szabályozási szinteket, így például a végrehajtási rendeletről átkerült a műtípusok példálózó listája a törvényszövegbe. Szintén a műtípusokat érintő változás, hogy a korábbi szabályozáshoz képest megszűnt a rokonjogi védelem,^[24] mint a szerzői jogi védelemnél alacsonyabb szintű oltalom. Egységessé vált tehát a szabályozás abban a tekintetben, hogy a szerzői jogi védelem tárgya akkor lehet egy alkotás, ha egyéni, eredeti jelleget mutat.

2. A védelem feltételei

[18] Az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásoknak sajátos feltételrendszernek kell megfelelniük annak érdekében, hogy teljesítsék a szerzői jogi védelem követelményeit. A feltételrendszer részletes bemutatására az alábbiakban kerül sor.

2.1. Érzékelhetőség és azonosíthatóság

[19] A BUE lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy csak azon alkotások részére tartsák fenn a szerzői jogi védelmet, amelyek rögzítve vannak. Ahogy az egyezmény 2. cikkének (2) bekezdése fogalmaz:

az Unióhoz tartozó országok törvényhozó szerveinek azonban joguk van úgy rendelkezni, hogy az irodalmi és művészeti művek, illetőleg ezek egy vagy több csoportja csak akkor részesül védelemben, ha rögzítve van.

Magyarország nem élt ezzel a lehetőséggel, hatályos [szerzői jogi törvényünk](#) nem tartalmazza a rögzítést mint a szerzői jogi védelem feltételét, ennél fogva az improvizációk is védettek lehetnek. A magyar jogrendszerrel ellentétben az Amerikai Egyesült Államok szerzői jogi törvénye például előírja, hogy a műnek valamilyen kézzelfogható hordozón kell rögzítve lennie a védelem érdekében.^[25] A mű akkor tekinthető rögzítettnek, ha megfelelően stabil ahhoz, hogy érzékelhető, reprodukálható vagy más módon kommunikálható legyen az ideiglenesnél hosszabb ideig.^[26]

[20] A rögzítés feltételének hiánya mindemellett nem jelenti azt, hogy ne kellene a műnek érzékelhetőnek lennie. Csak olyan alkotás állhat szerzői jogi védelem alatt, amely a közönség, azaz a „kultúrafogyasztó” számára bármikor megismételhetően felidézhető és azonosítható. Gyertyánfy Péter megállapítása szerint „azonosíthatóság esetén a szóban forgó gondolat kifejezési forma mindig azonos érzetként reprodukálható”.^[27] Ez biztosítja az alkotás egyéni, eredeti jellegét, tehát azt, hogy a mű felismerhető, pontosan beazonosítható és más alkotásoktól egyértelműen megkülönböztethető legyen.

[21] Az érzékelhetőség témakörével több esetben is foglalkozott a nemzetközi joggyakorlat. A holland szerzői jog azokat az eredeti műveket védi, amelyek magukon viselik a szerző személyiségének jegyeit, azonban egy adott alkotásnak a holland szabályok szerint az érzékszervek által is érzékelhetőnek kell lennie (látható, hallható, tapintható stb.) annak érdekében, hogy szerzői műnek minősülhessen. 2006-ban a *Lancôme Parfums kontra Kecofa BV ügyben*^[28] a holland Legfelsőbb Bíróság (*Hoge Raad*) kimondta, hogy míg álláspontja szerint egy illat „túlságosan múlandó, változékony és a környezetéhez alkalmazkodó” ahhoz, hogy szerzői jogi oltalmat élvezhessen, addig a parfüm folyékony változata „megfelelően konkrét és stabil” ahhoz, hogy elérje a védelem szintjét.^[29] Mivel a folyadék megfelel a holland szerzői jogi követelményeknek, továbbá kreatív kompozícióként egyéni, eredeti jelleggel is rendelkezik, szerzői jogi védelem alatt állhat, így a holland legfelsőbb bíróság úgy ítélte, hogy a Lancôme Trésor nevű parfümje szerzői jogi védelem alatt áll.^[30]

[22] Kiválóan szemlélteti a kérdéskörrel kapcsolatos értelmezési problémákat, hogy ugyancsak 2006-ban a francia semmítőszék (*Cour de Cassation*) viszont azt állapította meg, hogy a parfümök

nem állhatnak szerzői jogi védelem alatt, mert nem eléggé „kreatív” alkotások. A *Bsiri-Barbir kontra Haarmann & Reimer ügyben* a bíróság úgy határozott, hogy a parfümök nem alkalmasak arra, hogy szerzői jogi védelem alatt álljanak a francia szerzői jog alapján, mert ezek „tisztán a technikai tudás révén létrejött termékek, és ezért hiányában vannak az alkotóik egyéni személyiségével való felismerhető kapcsolatnak”.^[31] A bíróság azon az állásponton volt, hogy a parfümörök (parfümkészítők) inkább kézművesek és iparosok (akár egy asztalos vagy vízvezetékszerelő), mint művészek. A semmítőszék a Jean-Paul Gaultier *Le Mâle* (A férfi) fantázianevű parfümjével foglalkozó 2007-es ügyben is kimondta, hogy a francia szerzői jog nem védi a parfümöket.^[32]

[23] Az illatokhoz hasonlóan az ízek szerzői jogi védelmének lehetőségét is vizsgálnia kellett a holland bíróságnak. A Heksnkaas nevű krémsajt 2007-ben került forgalomba, amellyel kapcsolatban 2008 óta a Levola nevű holland cég rendelkezett a „szerzői jogokkal”, amelyet több bírósági eljárás során is igyekezett bizonyítani. Ennek következtében 2015-ben a Hágai Kerületi Bíróság a két sajt-készítmény ízének hasonlóságára alapozva kimondta, hogy a sajt íze szerzői jogi oltalom alatt állhat. A Levola a szerzői jogaira hivatkozva eljárást indított a Smilde nevű cég ellen is, amelynek Witte Wievenkaas nevű krémsajtjának íze hasonlított a Heksnkaas-ra. Az eljárás során 2018-ban a holland bíróság előzetes döntéshozatalt kért az Európai Bíróságtól az ízek szerzői jogi oltalmazhatóságával kapcsolatban, amely arra jutott, hogy egy élelmiszer íze nem állhat szerzői jogi védelem alatt.^[33] Ennek az az oka, hogy egyrészt szerzői jogi védelem alatt az eredeti szellemi alkotások állhatnak, másrészt szükség van arra, hogy ezek a szellemi alkotások rendelkezzenek valamilyen „kifejeződéssel”. Az EUB szerint a „kifejeződés” lehetővé teszi, hogy a művet kellő pontossággal és objektivitással azonosítani lehessen, még akkor is, ha a „kifejeződés” nem szükségszerűen állandó.^[34] Az EUB érvelése szerint azonban egy íz esetén a kellően pontos és objektív azonosíthatóság kizárt, mivel az íz azonosítása

ízérzeteken és -tapasztalatokon alapul, amelyek szubjektívek és változóak, mivel többek között a szóban forgó élelmiszert kóstoló személyhez kapcsolódó tényezőktől függenek, mint e személy kora, étkezési preferenciái, táplálkozási szokásai, valamint azok környezettől vagy kontextustól, amelyben a terméket kóstolja.^[35]

A fentieket összefoglalva tehát, az alkotásokat megillető szerzői jogi védelem akkor áll fenn, ha az egyéni, eredeti jelleggel a tartalom gondolati kifejezése, a tartalom megformált szövevénye rendelkezik, ennek pedig pontosnak és egyértelműen (objektíven) érzékelhetőnek kell lennie.^[36]

[24] A magyar joggyakorlat, nevezetesen a Szerzői Jogi Szakértő Testület (SZJSZT) is foglalkozott^[37] az ételek szerzői jogi minőségével, az ügy tárgya azonban nem az ételek, hanem az azok alapjául szolgáló receptek szerzői jogi megítélése volt. A szakvélemény egyértelművé tette, hogy a jogi védelem nem a recept szerint elkészült ételt, illetve nem az elkészítés során alkalmazott eljárást illeti meg, hanem az egész folyamat leírásának módját. Az eljáró tanács a recepteket irodalmi műként vizsgálta, és álláspontja szerint megállapítható volt azok egyéni, eredeti jellege, annak színes nyelvi formája miatt. Az eljáró tanács rámutatott továbbá arra is, hogy a recept szövevényi használata (többszörözése, nyilvánosságához közvetítése stb.) tekinthető szerzői jogi felhasználásnak, azonban a recept szerinti főzés, tehát az abban leírt eljárás mások általi lefolytatása, végrehajtása nem.

2.2. Mennyiségi, minőségi, esztétikai feltételek

[25] Figyelembe kell venni, hogy a szerzői jog nem függ mennyiségi jellemzőktől,^[38] tehát a mű terjedelme nem mértékadó a védelem szempontjából. „Az irodalom területén Pilinszky Négysorosa sem élvez kisebb mértékű szerzői jogi védelmet egy Tolsztoj-regénynél csak azért, mert az egyik terjedelme jóval alatta marad a másikénak.”^[39] Ahogyan Grad-Gyenge Anikó fogalmaz:

a szerzői mű terjedelme csak annyiban szempont a védelem fennállása tekintetében, hogy az adott terjedelem alkalmas lehet-e a szerző egyéni, eredeti szellemi tevékenységének tükrözésére. Szerzői mű például a pár hangból álló MÁV-szignál, egy néhány perc hosszúságú Danone-reklámszpot, egy több órás Ligeti György-opera, egy pár perces Quimby-szám vagy egy nagyjátékfilm.^[40]

A Szerzői Jogi Szakértő Testület 44/2007/1. számú szakvéleményében foglalkozott az azonosíthatóság kérdéssel, és megállapította, hogy

akkor azonosítható a rész a művel, vagyis akkor felismerhető a részből az egész, ha a kiemelt rész ugyanúgy hordozza a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni-eredeti jelleget [Szjt. 1. § (3) bek.], mint a teljes alkotás.^[41]

E kérdést vizsgálta az SZJSZT a 8/2011. számú szakvéleményében is. Az Eljáró Tanács álláspontja szerint

a szerzői jogi védelemnek nincs tehát sem lefelé, sem fölfelé terjedelmi (mennyiségi) korlátja, bármilyen hosszú, vagy bármilyen rövid lehet az irodalmi mű, az utóbbi esetben azzal a feltétellel, hogy a rövid terjedelem ellenére is felismerhetőnek kell lennie az egyéni eredeti jellegnek, azaz a szellemi alkotó tevékenységnek («szubjektív újdonságnak»), ami az egyéni-eredeti jelleg szinonimája.^[42]

Ezért sincs alapja annak a közkeletű vélekedésnek, miszerint három másodpercnél rövidebb részt engedély nélkül is ki lehet emelni egy filmalkotásból vagy zeneműből.

[26] Az egyéni, eredeti jelleg megítélése nem függ minőségi és esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől sem.^[43] Ennek megfelelően tehát a szemlélő ízlése nem játszhat szerepet az alkotás szerzői jogi minőségének megítélésében. Ugyanúgy védelem alatt állhatnak a magas kultúra elemei, mint a giccses alkotások. A mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőknek vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéletnek való megfelelés követelménye azért sem írható elő a szerzői művek számára, mert az értékítélet szubjektivitását figyelembe véve az ilyen jellegű követelmények könnyedén a cenzúra eszközévé válhatnának. Az alkotás esztétikai jellemzőire vonatkozó értékítélet nem lehet gátja a szerzői jogi oltalomnak. Erre jutott az SZJSZT a 43/2000. számú szakvéleményében is, amelyben a techno zene szerzői jogi megítélését vizsgálta és kimondta, hogy e zenei műfaj szerzői jogi védelem alatt állhat, függetlenül a szubjektív értékítéllettől.^[44] Gyertyánfy Péter álláspontja szerint, ha a védelemnek a mű egyéni, eredeti jellegén kívül más feltétele lenne, az cenzúrát jelentene.^[45]

2.3. A befejezettség követelménye

[27] A szerzői műnek nem kell befejezettnek lennie ahhoz, hogy védelem alatt álljon, legfőképpen azért, mert a szerző szuverén joga eldönteni azt, hogy befejezettnek tekinti-e a művét vagy sem. A szerzői jogi védelem tehát a mű bármely felismerhető részletére kiterjedhet, amennyiben az önmagában is egyéni, eredeti jelleggel rendelkezik. Ez az indoka annak, hogy a műcímek is állhatnak védelem alatt, ha sajátosak.^[46] A mű címének engedély nélküli felhasználását már a *szerzői jogról szóló 1921. évi LIV. törvénycikk* is szabályozta, amely alapján jogsértő volt

a szerző beleegyezése nélkül a mű közzétett címének lényegében változatlan

átvétele más mű címéül, ha a körülményekből nyilvánvaló, hogy az átvétel, amely nem volt elkerülhetetlen, a közönség megtévesztését célozta és a szerzőnek vagyoni vagy nem vagyoni kárt okozhatott.^[47]

Az 1921. évi törvény tehát objektíven tiltotta mindenfajta műcím felhasználását, ellentétben a jelenleg hatályos jogszabállyal, amely csak a sajátos címeket védi. A hatályos Szjt. 16. §-ának (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a szerző engedélye szükséges a mű sajátos címének felhasználásához is. (-> szerzői vagyoni jogok – felhasználás, felhasználási módok)

Mivel a cím rendszerint tömör, ezért sajátos jellegének megítélése még nehezebb, mint a szerzői mű egyéni-eredeti jellegének megállapítása. A címvédelem összhangban áll azzal, hogy a szerzői vagyoni jogok nemcsak a mű egészének, hanem a mű azonosítható részének felhasználására is kiterjednek. A sajátos/jellegzetes cím pedig tekinthető a mű azonosítható részének. Az SZJSZT következetes gyakorlata alapján kirajzolódik, hogy a mű címe, mint a mű felismerhető részlete, akkor áll önmagában szerzői jogi védelem alatt, ha a szerző él az alkotói mozgásterével.^[48]

Nem találta önálló szerzői jogi védelemre méltónak az SZJSZT az „Ezüst gitár”,^[49] „A gyűrűk ura – A két torony”,^[50] valamint a „Csiribiri”^[51] műcímeiket. Sajátos, így szerzői jogi védelemre méltó címnek minősült azonban a „Csinn-bumm cirkusz”,^[52] a „Mátrix – Újratöltve”,^[53] valamint az „Egy boltkóros naplója”^[54] cím.

2.4. Az egyéni, eredeti jelleg követelménye

[28] A szerzői jogi védelem legfontosabb, egyben elengedhetetlen követelménye a művek egyéni, eredeti jellege. Az egyéni, eredeti jelleg egy olyan feltételpár, amelyet külön-külön kell vizsgálni, azonban együttesen értékelendő a kettő: az egyik vagy a másik hiánya esetén nem állhat fenn szerzői jogi védelem. Az egyéni, eredeti jelleg biztosítja azt, hogy a mű a szerzőjéhez köthető, igazolja azt az intellektuális kapcsolatot az alkotó és az alkotása között, amely alapján egyértelműen megmutatkozik, hogy szellemi alkotómunka eredményeként jött létre az alkotás. Ahogy az SZJSZT az oktatási anyagok szerzői jogi védelmével kapcsolatban megállapította:

az alkotás akkor egyéni, ha az adott körülmények között lehetőség van többféle kifejezési módra, s ezek közül a szerző egyéni módon valósítja meg az egyiket vagy másikat, és akkor eredeti, ha az nem csupán valamely már meglévő alkotás szolgai másolata.^[55]

[29] Elsőként az egyéni jelleg vizsgálatát fogjuk elvégezni. A mű akkor tekinthető egyéni jellegűnek, ha „az alkotónak az alkotás folyamata közben legalább minimális mozgástere volt annak eldöntésére, hogy pontosan milyen alkotói megoldásokat választ a mű megalkotása közben”.^[56] Az egyéni jelleg alapján a szerzőre jellemző alkotójegyek felismerhetők, a szerző személyisége átsejlik az alkotáson. Vizsgálata során figyelembe kell venni azt, hogy milyen műtípusról van szó. A művészeti alkotások esetében eleve nagyobb mozgástere lehet a szerzőnek, így elvárt az egyéni jelleg megállapítása során, hogy a szerző a kifejezési lehetőségeivel éljen, mozgásterét kitöltse. A funkcionális alkotások létrehozásának elsődleges célja a – jellemzően – műszaki funkció betöltése, és nem a szerző alkotási vágyának kiteljesedése – ennek megfelelően az ilyen művek esetében a szerző mozgástere is kisebb, az alkotófolyamat sokkal inkább behatárolt, mint egy művészeti alkotás esetében. Ha azonban a mozgástér megléte – legyen az bármilyen szűk is – megállapítható,

akkor az egyéni jelleg fennállását is meg lehet állapítani. A funkcionális művek esetében tehát alacsonyabb az egyéni jelleg küszöbe, azonban ez nem jelenti azt, hogy a védelem szintje is alacsonyabb lenne. Ahogyan a korábbiak során kifejtettük, a szerzői jogi védelem szintje minden mű esetében azonos, nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai kritériumoktól. Összességében elmondható tehát, hogy ha volt az alkotónak mozgástere, akármennyire szűkös is, akkor megállapítható az egyéni jelleg. Azonban amennyiben ez a mozgástér hiányzik, akkor az egyéni jelleg, így a szerzői jogi védelem sem állhat fenn. „Olyannyira szűk alkotói mozgástér nyílik például egy restaurátori munka elvégzése során – amelynek fő célja a korábban meglévő alkotás reprodukciója –, hogy ez már önmagában kizárja az egyéni alkotás lehetőségét, így a szerzői jogi oltalom fennálltát.”^[57]

[30] Az egyéni jelleg vizsgálata mellett az alkotások eredeti jellegének értékelése is szükséges, így e helyütt végezzük el ennek a fogalomnak a bemutatását. Az eredeti jelleg azt jelenti, hogy egy alkotás nem más, már meglévő műnek a szolgálai másolata, ez a fogalom biztosítja a közönséget afelől, hogy az alkotómunkát valóban a szerző végezte el. Az SZJSZT az eredeti jelleg fogalmát fényképeken szereplő téglafalakkal kapcsolatban vizsgálta, és a következőkre jutott:

[a]z eredetiség az alkotás önállóságát, különlegességét, más művektől való különbözőségét, elhatárolhatóságát, azaz az általa okozott benyomás megismételhetetlenségét fejezi ki.^[58]

Az eredeti jelleg követelményének következtében ki vannak zárva a szerzői jogi védelem köréből a névfeltüntetési jog megsértése útján létrejött, „plagizált” alkotások, amennyiben azok pusztán másolás eredményei. Grad-Gyenge Anikó álláspontja szerint a szolgálai utánzás nem csak a teljes megfelelés esetében áll fenn: a bírói és a szakértői gyakorlat 70–80%-os egyezés esetén is fennállónak tekinti.^[59] Ez természetesen nem azt jelenti, hogy az átdolgozás útján, tehát az eredeti mű új alkotást eredményező felhasználásával létrejött alkotások ne állhatnának szerzői jogi védelem alatt. Az eredeti jelleg hiánya azonban nem csak a jogsértéssel létrehozott alkotások esetén zárhatja ki a szerzői jogi védelmet. Szinger András álláspontja szerint a kétdimenziós műtárgyak (jellemzően festmények) reprodukciós célú fotózása nem más, mint szerzői jogi védelem alatt nem álló szolgálai másolás.^[60] Az egyéni jelleg hiánya mellett az eredetiség követelményeinek sem felel meg a rendkívül elismert alkotómunka, a restaurátorok tevékenysége. A restaurátori munka célja a mű teljesen eredeti állapotban történő helyreállítása, így az alkotói mozgástér hiánya (egyéni jelleg) mellett az eredeti jelleg követelménye sem érvényesül, lévén, hogy az ilyen jellegű alkotófolyamatok célja kifejezetten más szerző művének a minél pontosabban történő visszatükrözése. Nem csak más szerzők műveinek szolgálai másolása, hanem a szerző saját korábbi alkotásáé sem keletkeztet új szerzői jogot.

[31] Szükséges kiemelni, hogy az egyéni, eredeti jelleg mértéke nem áll, nem is állhat egyenes arányban a szerzői jogi védelem mértékével. A funkcionális művek esetében például az egyéni, eredeti jelleg és így a szerzői jogi védelem küszöbe is jóval alacsonyabb, mint a – hagyományos értelemben vett – esztétikai értékkel bíró alkotások esetében, tekintettel arra, hogy a funkcionális műveket megalkotó szerzőknek jóval szűkebb mozgástér állt a rendelkezésére az alkotófolyamat során. Mégsem lehet azt mondani, hogy ennek okán alacsonyabb szintű védelemmel rendelkezzenek a funkcionális művek, hiszen a szerzői jogi védelem szintje egységes, a művek értékét pedig a mindenkor piaci határozza meg.

[32] Az egyes műtípusok esetén más-más módon szükséges vizsgálni az egyéni, eredeti jellegét, hiszen különböző szempontokat kell figyelembe venni egy fotóművészeti alkotás, egy szakirodalmi mű, vagy egy funkcionális mű esetén. Az egyes műtípusok esetében alkalmazott gyakorlatot az alábbiakban példákon keresztül mutatjuk be.

[33] Szakirodalmi szövegfordítások szerzői jogi megítélésének vizsgálata során megállapította az

SZJSZT, hogy két szinten is szükséges vizsgálat alá vetni a szövegeket. Először is szükséges megvizsgálni, hogy az eredeti szöveg szerzői jogi védelem alatt áll-e. Az adott ügyben a szövegek egy részéről megállapította az eljáró tanács, hogy azok nem állhatnak védelem alatt, hiszen az ügy tárgyát képező termék összetevőinek listáját, illetve a termék alkalmazási előírásait tartalmazzák, azaz olyan technikai jellegű műszaki leírások, amelyeknek jellegükből fakadóan pontosnak kellett lenniük, így esetükben nem volt szerzői mozgástér, az egyéni, eredeti jelleg megléte tehát kizárt. Azon szövegek esetében, amelyeknek eredetije szerzői jogi védelem alá esik, vizsgálni kell a fordítás minőségét, tehát azt, hogy pusztán nyersfordításról van-e szó, vagy volt a szerzőnek alkotói mozgástere és élt is ezzel. Az eljáró tanács álláspontja szerint a fordítás akkor haladja meg a nyersfordítás szintjét – tehát akkor érhető tetten az egyéni, eredeti jelleg –, ha

az áttekintett szöveg nem egyszerűen, a német eredeti, primitíven, németes nyelvtannal készült lefordítása, hanem a szöveg tartalmát hűen visszaadó, ugyanakkor a magyar mondatszerkesztés követelményei szerint átszerkesztett, gördülékeny és érthető tolmácsolása [...].^[61]

Sápi Edit álláspontja szerint egy színmű fordítása során a fordítónak az adott nyelv jellegzetességeit a célnyelvre és a „célkultúrára” kell átültetnie, amelyhez rendelkezésre állnak olyan fordítói eszközök, amelyek alkalmazásával érzékeltetni lehet az eredeti szöveg sajátosságait^[62]. Szakirodalmi szöveggént szerzői jogi védelem alá tartozónak tekintette az SZJSZT a Trabant javítási kézikönyvét,^[63] a szakvéleményeket (ügyszeri funkciójukon kívül,^[64] valamint az oktatási anyagokat,^[65] ugyanakkor a parkolójegyek azonban már nem érik el az egyéni, eredeti jelleghez szükséges mércét^[66] a testület álláspontja szerint, amely álláspontot a Törvényszék ítéletének alapjául vette.^[67]

[34] A mű rendeltetése (például műszaki leírás, közlekedésbiztonsági követelmények) az alkotás folyamatát is nagyban befolyásolhatja. Például egy gépjármű karosszériájának terve esetében erősen meg van kötve az alkotójának a keze. Az egyes jogszabályoknak való megfelelés is meghatározza az alkotó munkáját, így például az irányjelző lámpák, fényszórók száma, elhelyezkedése, rendszámablával kapcsolatos szabályok stb. Ezen túlmenően azonban a fizika törvényeit is figyelembe kell venni, így az aerodinamikai szempontokat, a gépjármű stabilitását, biztonsági szempontokat is. Ezen felül meghatározó lehet a költséghatékonyság többek között az anyagválasztás szempontjából is. A karosszéria terve esetében tehát nagymértékben befolyásolja a funkció az alkotómunkát, azonban amennyiben a tervezőnek volt mozgástere az alkotómunka során, akkor megállapítható az egyéni, eredeti jelleg, így a szerzői jogi védelem fennállta is. „Más az egyéni, eredeti jelleg követelményének küszöbe az esztétikai és megint más a funkcionális alkotások esetében. A funkcionális alkotásoknak – amelyek megalkotásának folyamata a mű céljánál fogva meghatározott – nem kell olyan magas fokú egyéni, eredeti jelleget mutatniuk, mint az esztétikai alkotásoknak annak érdekében, hogy műnek minősüljenek.”^[68]

[35] Számos alkalommal vizsgálta az SZJSZT a funkcionális művek^[69] szerzői jogi védelmét, gyakorlata egységesnek mondható a kérdésben. A testület a szabványok szerzői jogi védelmével kapcsolatos szakvéleményében megállapította, hogy

ha az egyes tervezők a funkcionális elvárások figyelembevételével is egymástól eltérő eredményre juthatnak, a terv egyéni-eredeti jellegűnek minősül.^[70]

Egy másik, szakirodalmi művekkel kapcsolatos ügyben történt vizsgálata során megállapította, hogy

az alkotás terének nagysága, ezáltal az egyéni, eredeti jelleg megállapítása műtípusonként eltérő kritériumrendszer mentén történik: a kifejezés védelme

igazodik a tartalom, és a mű-fajta sajátosságaihoz. Másként »mérhető« egy sakkjátékot támogató számítógépi program és egy zenedrámái mű egyéni eredeti jellege.^[71]

Annak ellenére, hogy a funkcionális művek esetében alacsonyabb az elvárás, azonban minimális mozgástérre mégis szükség van ahhoz, hogy megállapítható legyen az egyéni, eredeti jelleg. Az SZJSZT a környezetbarát cseppmentes olajcserét biztosító gyorscsatlakozó rendszerrel kapcsolatos szerzői jogok vizsgálata során a következő megállapítást tette:

Hogyha a műszaki alkotás formája kizárólag a műszaki funkciójának ellátására szolgál, akkor vélhetően nem tekinthető egyéni, eredeti jellegű alkotásnak. Azok a műszaki megoldások, amelyek kizárólag műszaki funkciót töltenek be oly módon, hogy az egyéni jellegét nélkülözik, szerzői jogi védelmet nem élvezhetnek. Fentieket összefoglalva tehát, nincs kizárva, hogy egy műszaki alkotás szerzői jogi védelemben részesüljön, azonban ehhez az szükséges, hogy ne csak a műszaki feladata ellátására szorítkozzék a kialakítása, hanem abban tetten érhető legyen a szerzői mozgástér megléte, illetve más mű szolgálai másolásának hiánya.^[72]

A testület konstrukciós tervek, gyártmánytervek és látványtervek vizsgálata kapcsán megjegyezte, hogy álláspontja szerint

nem állhatnak szerzői jogi védelem alatt senki javára azok a teljesítmények, amelyek mindenki számára szabadon hozzáférhetők, a különböző szakmai, technikai előírások, elvárások, általános kritériumoknak megfelelő alkotóelemek, sablonok,^[73] ezek egyéni, eredeti jellege nem megállapítható.

[36] A jelenleg hatályban lévő szabályozással ellentétben a korábban szerzői jogi törvény, az rSzt nem csak azokat a funkcionális műveket részesítette védelemben, amelyek egyéni, eredeti jelleggel bírnak. A rSzt. ismerte ugyanis az úgy nevezett rokonjogi védelem jogintézményét is. Ennek szabályai szerint az rSzt. 51. §-a oltalomban részesítette azokat a fényképeket, ábrákat, műszaki rajzokat, térképeket, szemléltető képeket vagy eszközöket és filmeket is, amelyek egyéni, eredeti jelleg híján nem esnek szerzői jogi védelem alá. A rokonjogi védelem csak abban az esetben állt fenn, ha az alkotáson a készítő neve és a megjelenés vagy nyilvánosságra hozatal éve szerepelt, a védelmi idő pedig a szerzői művek védelmi idejéhez képest jóval korlátozottabb, mindössze a megjelenés vagy nyilvánosságra hozatal évét követő tizenöt évig állhatott fenn a védelem. Az ilyen alkotás felhasználásához a rokonjogi védelem esetében is szükséges volt a készítőjének a hozzájárulása és nevének feltüntetése. A magyar szerzői jogi szabályozásból a hatályos Szjt.-vel kikerült a rokonjogi védelem jogintézménye, melynek okát Barta Judit – többek között – abban látja, hogy problémás volt a szerzői művek és rokonjogi védelem alatt álló alkotások elhatárolása egymástól.^[74] Annak ellenére, hogy a hazai szabályozásból kikerült e jogintézmény, „a német, az osztrák és az olasz szerzői jog sajátos szomszédos jogi oltalmat biztosít az ilyen, hangsúlyozottan nem egyéni-eredeti, azaz a szerzői jogi oltalom tárgyát nem képező, alkotásjelleggel nem bíró felvételekre.”^[75]

[37] A fotóművészeti alkotások egyéni, eredeti jellegének vizsgálata rendszeresen a hazai és a nemzetközi joggyakorlat fókuszába kerül. A Nagykomentár kiemeli, hogy

az alkotó egyéniség a fotóművészetben is, mint minden művészeti ágban a világ sajátos, belső, szubjektív szűrőn keresztül történő láttatásában érhető tetten. Az

egyéni, eredeti jelleg legfőképpen a témaválasztás gondolatiságában; a fotós által elkapott pillanat sajátosságában (jellegzetes mozdulat, gesztus, történés); a felvételhez választott beállításban, a téma nézőpontjának, a képkivágásnak az egyediségében; a kompozícióhoz alkotó módon használt technikai megoldásokban (például különlegesen hosszú expozíciós idő, speciális optika megválasztása, szűrők használata, egyéb kreatív képalkotói döntések) testesülhet meg.^[76]

Az SZJSZT számos szakvéleményben foglalkozott a kérdéssel. Megállapítása szerint az Ópusztaszeren kiállított Feszty-körképet és az emlékparkot feldolgozó fotósorozathoz tartozó

felvételek nem esetlegesek, véletlenszerűek, hanem a művész önálló szellemi termékei, a saját elgondolásait valósította meg a fotó eszközeivel. Egyéni beállításokat alkalmazott úgy az épületek, a tárgyak, mint a beöltözött szereplők esetében. Felhasználta a fényviszonyok változásait, játszott a kontrasztok adta lehetőségekkel, számtalan kreatív képalkotói döntést hozott és valósított meg. Az adott feladatot egyéni, eredeti módon oldotta meg. Más alkotó nyilvánvalóan más módon készítette volna el a kiadványt, tehát az a körülmény, hogy az Emlékparkot valóságként kellett bemutatnia, s nem választhatta meg szabadon a fotók tárgyát, egyáltalán nem jelenti, hogy ne jöhetett volna létre szerzői jogi védelem alatt álló alkotás.^[77]

Az SZJSZT álláspontját a Fővárosi Bíróság is osztotta a vonatkozó ügyben hozott ítéletében.^[78] A felvételek egyéni, eredeti jellege tehát megállapítható az SZJSZT által rögzített kritériumok mentén, azonban a pusztán reprodukciós célú felvétel az egyéni, eredeti jelleggel nélküli, így szerzői jogi védelem alatt sem állhat. Az EUB álláspontját a *Painer-ügy* kapcsán vizsgáljuk, melynek tárgya a portréképek egyéni, eredeti jellege volt, nevesül az, hogy élvezhet-e egy iskolai portrékép (amelynek elkészítése során jellemzően hasonló beállításokkal dolgozik a fényképész) szerzői jogi védelmet. Az EUB álláspontja szerint:

a szerző a mű létrehozása során többféleképpen és több ízben is szabadon és kreatívan dönthet. Az előkészítő szakaszban a szerző meghatározhatja a színrevitelt, a fényképalany testhelyzetét, illetve a megvilágítást. A portréfotó elkészítésekor eldöntheti, hogy mi látsszon a képen, meghatározhatja a látószöveget, illetve a környezetet is. Végül a papírkép készítésekor a szerző a különféle előhívási technikák közül kiválaszthatja a számára megfelelőt, vagy adott esetben számítógépes programot is alkalmazhat. Ezeknek a különböző döntéseknek a révén tud a portréfotó szerzője »személyes színezetet« adni a létrehozott műnek. Következésképpen a portréfotók esetében nem lehet azt állítani, hogy a szerző alkotóképességeit csak korlátozott mértékben, illetve egyáltalán nem fejtheti ki.^[79]

Az EUB rámutatott továbbá, hogy

a portréfotó akkor részesülhet [...] szerzői jogi védelemben, ha – és ezt a nemzeti bíróságnak kell az adott ügyben megítélnie – az ilyen fénykép a szerző szellemi alkotása, amely tükrözi az ő személyiségét, és amely a szerzőnek a fénykép létrehozása során hozott szabad és kreatív döntéseiben jut kifejeződésre. Amennyiben megállapítást nyert, hogy a szóban forgó portréfotó műnek minősül,

nem részesül csekélyebb mértékű védelemben, mint bármely más mű, beleértve a fényképészeti alkotásokat is.

2.5. A műtípusi besorolás

[38] Az Szjt. 1. §-ának (1) bekezdése rendelkezik az oltalom köréről, így a törvény az irodalmi, a tudományos és a művészeti alkotásokat rendeli védeni, a szellemi tevékenység meglehetősen tág területére hivatkozva. A védett alkotások köre nem zárt, erre utal, hogy a műtípusok felsorolását az „így különösen” fordulattal vezeti fel a törvény. Az Szjt. 1. §-ának (2) bekezdése a műtípusok példálózó felsorolását tartalmazza. E jogtechnikai megoldás arra szolgál, hogy ne csak a felsorolásban szereplő műtípusok állhassanak védelem alatt, hanem minden olyan alkotás, amely megfelel az egyéni, eredeti jelleg követelményeinek és az irodalmi, a tudományos és a művészeti alkotások közé tartozik.

[39] Az Szjt. miniszteri indokolása szerint

a törvényjavaslat előkészítése során a műtípusok példálózó felsorolásának kiegészítését többen is szorgalmazták, pl. javasolva a bábjáték, a lapterv, a tanterv, a belsőépítészeti alkotás vagy az elektronikus publicisztika felvételét e listára. E kezdeményezések azonban kevésbé tűntek megalapozottnak, hiszen a törvényben foglalt felsorolás nem kimerítő jellegű, az általános szabály alapján – amely minden irodalmi, tudományos vagy művészeti alkotást védelem alá helyez – e szellemi teljesítmények is szerzői jogi védelemben részesülhetnek, ha egyéni, eredeti jellegűek. Másrészt e »műtípusokra« a törvény speciális szabályokat amúgy sem állapít meg, illetve közülük egyesek besorolhatók a törvény szerinti kategóriák valamelyikébe.^[80]

Szükségtelen tehát a műtípusok taxatív felsorolása, hiszen semmivel nem eredményez alacsonyabb szintű védelmet a műtípusok közé nem tartozás az egyébként a szerzői művel szemben támasztott követelményeknek megfelelő alkotások számára. Mindemellett a taxatív lista a jogtechnikai szempontból sem lenne szerencsés, tekintettel arra, hogy a szerzői jog egy rendkívül technológiaérzékeny jogterület, így rendkívül nehézkes lenne a jogalkotónak megfelelő módon követni és védelemmel ellátni az egyre újabb és újabb műtípusokat.

[40] Az SZJSZT munkássága nyomán is egyértelműen kirajzolódik, hogy az Szjt. példálózó felsorolása valóban csak mankóként szolgál az alkotások műtípusba sorolása révén, ez azonban a szerzői jogi minőségüket nem érinti. Amennyiben egy alkotás rendelkezik egyéni, eredeti jelleggel, és nincs kizárva a védelem köréből valamilyen egyéb okból, akkor annak szerzői jogi oltalma fennáll, ahogyan erre az SZJSZT is utalt a balettprodukciót vizsgáló szakvéleményében: „a szerzői jog által műként védett alkotások köre nem zárt [...], ezért elvileg nem kizárt az egyéni-eredeti jellegű, szellemi alkotást megvalósító szűzsé védelme akkor sem, ha netán műfaji besorolása vitatott.”^[81] Az ügyben született ítéletben a bíróság a szakvéleményt elfogadta ítélezése alapjául.^[82] Hasonló következtetésre jutott az SZJSZT többek között ruházati termékek eredetiségével,^[83] rézmetszet és rézkarc nyomólemezekkel,^[84] játékokkal,^[85] lámpákkal^[86] és egy lézerprodukcióval^[87] kapcsolatban is.

[41] Az Szjt. a következő műtípusokat említi^[88] a példálózó felsorolásában:

- az irodalmi mű (például szépirodalmi, szakirodalmi, tudományos, publicisztikai),
- a nyilvánosan tartott beszéd,
- a számítógépi programalkotás és a hozzá tartozó dokumentáció (->a szoftver szerzői jogi oltalma) akár forráskódban, akár tárgykódban vagy bármilyen más formában rögzített minden

fajtája, ideértve a felhasználói programot és az operációs rendszert is,

- a színmű,
- a zenés színmű,
- a táncjáték és a némajáték,
- a zenemű, szöveggel vagy anélkül,
- a rádió- és a televíziójáték,
- a filmalkotás és más audiovizuális mű,
- a rajzolás, festés, szobrászat, metszés, könyvnyomtatás útján vagy más hasonló módon létrehozott alkotás és annak terve,
- a fotóművészeti alkotás,
- a térképmű és más térképészeti alkotás,
- az építészeti alkotás és annak terve, valamint az épületegyüttes, illetve a városépítészeti együttes terve, a műszaki létesítmény terve,
- az iparművészeti alkotás és annak terve,
- a jelmez, a díszlet és azok terve,
- az ipari tervezőművészeti alkotás,
- a gyűjteményes műnek minősülő adatbázis (->adatbázis).

[42] Az irodalmi művek kategóriájába terjedelemben való tekintet nélkül minden irodalmi alkotás beletartozik, az irodalmi művek képezik a szerzői jog legkorábbi szabályozási tárgyát. Az Sztj. a felhasználási szerződések körében külön szabályozza az irodalmi művek felhasználását célzó kiadói szerződéseket.^[89] A zeneművek körében mind a szöveges, mind a szöveg nélküli alkotásokat védeni rendeli a jogszabály, függetlenül azok hordozójától, így oltalom alatt áll a kottában rögzített zenemű, akárcsak az elektronikus fájlként létező alkotás. A zeneművek, különösen a szöveges zeneművek gyakran többszerzős alkotások. Speciálisan többszerzős műtípus a filmalkotás és más audiovizuális művek is, ennek okán a filmalkotások felhasználására egyébkézből, a filmelőállítótól (producer) szerezhetnek jogot a felhasználók.^[90] A képzőművészeti alkotások körébe tartozó művekkel kapcsolatos különleges szabályozás alapját az adja, hogy ezekből jellemzően egy műpéldány áll rendelkezésre. Ennek okán vált a magyar szerzői jogi szabályozás részévé a követő jog,^[91] valamint a fizető köztulajdon^[92] intézménye, amelyek alapján a műpéldányoknak nem csak az első, hanem minden további értékesítése után szerzői jogdíj keletkezik, kivételt képezve a jogkimerülés jogintézménye alól (-> szerzői vagyoni jogok – felhasználás, felhasználási módok). Az építészeti alkotások esetében érdekesség, hogy a műpéldány maga az építészeti terv, szerzői jogi szempontból az épület megépítése a terv többszörözésének tekintendő.^[93]

3. A védelem alól kivett alkotások

[43] Bizonyos alkotásokat a jogalkotó – annak ellenére, hogy azok formailag megfelelnek ugyan a szerzői jogi védelem feltételeinek – az Sztj.-ben deklaráltan kivett a védelem köréből.^[94] Így nem állnak szerzői jogi védelem alatt a jogszabályok, közjogi szervezetszabályozó eszközök, a bírósági vagy hatósági határozatok, a hatósági vagy más hivatalos közlemények és az ügyiratok. A szerzői jogi védelem nem terjed ki a sajtótermékek közleményeinek alapjául szolgáló tényekre vagy napi hírekre. Valamely ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer vagy matematikai művelet nem lehet tárgya a szerzői jogi védelemnek. A folklór kifejeződései sem részesülnek szerzői jogi védelemben (ez nem érinti a népművészeti ihletésű, egyéni, eredeti jellegű mű szerzőjét megillető szerzői jogi védelmet).

[44] Akárcsak a hatályos német szabályozásban,^[95] a szerzői jogi védelem alól kivett alkotások körébe

- az általános (jogszabályok, közjogi szervezetszabályozó eszközök), valamint
- az egyedi (bírósági vagy hatósági határozatok, közlemények, ügyiratok) normák tartoznak.

A jogbiztonság követelménye megkívánja, hogy az életviszonyokat szabályozó normák mindenki számára korlátozás nélkül megismerhetők legyenek. A fenti irományoknak a védelem köréből történő

kivétele mögött meghúzódo jogpolitikai indok az volt, hogy a jogbiztonság követelményének való megfelelés ösztársadalmi érdekként meg kell, hogy előzze az egyes szerzők személyes érdekeit. Az SZJSZT saját szakvéleményeinek szerzői jogi megítélését vizsgálta a 27/2001. sz. szakvéleményében,^[96] melyben arra jutott, hogy a szakvélemény szerzői jogi védelmét az eljárás során kizárja annak ügyirati funkciója, az eljáráson kívül azonban fennáll a védelem, például tudományos folyóiratban történő közlés esetén, ugyanígy gyűjteményes műként történő összeállításának alkotói munkája, például az egyéni, eredeti módon való válogatás, szerkesztés révén már szerzői védelemben részesülhet.^[97]

[45] A tények (például történelmi tények, köztudomású tények) és a napi hírek is ki vannak zárva a szerzői jogi védelem köréből. A szabályozás oka az, hogy

a jogalkotó a szerzők művel kapcsolatos jogainak védelméhez fűződő érdekén túlmutatónak értékelte a sajtó- és információszabadság érvényesülését, vagyis az információhoz jutás közérdekét.^[98]

Ez a szabály nem eredményezi azt, hogy a tények, hírek felhasználásával megírt cikkek és elkészített sajtóanyagok ne állnának szerzői jogi védelem alatt, azonban bizonyos feltételek mellett ezek szabadon átvehetők a sajtóban (->[szerzői jogi kivételek és korlátozások](#)).

[46] A WCT-nek megfelelően^[99] az Szjt. szabályai szerint sem lehet szerzői jogi védelem tárgya ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer vagy matematikai művelet. Ahhoz, hogy egy alkotás szerzői jogi védelmet élvezzen, el kell érnie a kidolgozottságnak egy bizonyos szintjét, érzékelhetőnek és előhívhatónak kell lennie a külső szemlélő, „fogyasztó” számára. Az ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer nem éri el az érzékelhetőségnek a szerzői jogi védelemhez szükséges szintjét, ahogyan erre az SZJSZT is rámutatott reklámokkal kapcsolatos szakvéleményében:

az ötletek kizárásának jogpolitikai indoka az, hogy a szerzői jog a szellemi alkotás sajátos, a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni-eredeti jellegét illeti meg, az oltalom tehát formavédelmet jelent: a megfogalmazás egyediségét védi. Az ötlet azonban – noha kétséget kizáróan a szellem terméke – nem ölt olyan formát, nem éri el azt a kidolgozottsági fokot, hogy abban a szerző szellemi tevékenységének egyéni-eredeti jellege felismerhető módon tükröződhetne és így az Szjt. 1. §-ának (3) [bekezdése](#) értelmében szerzői jogi védelem alatt állhatna.^[100]

[47] A szerzői jog alanyának azonosíthatatlansága^[101] – tehát a szerző személyének ismeretlensége – a praktikus oka annak, hogy a folklór kifejeződései ki vannak véve a szerzői jogi védelem köréből. Ez az Szjt. által rögzítetten sem jelentheti azt, hogy a népművészeti ihletésű egyéni, eredeti művek ne élvezhetnének szerzői jogi védelmet. Az SZJSZT a 21/1976. sz. ügyében ismert népi (tehát a közkincsbe tartozó) motívumkészletből merített, alkotó módon változtatott szöttestervek szerzői jogi védelmének fennállását állapította meg. Az indok a tervezési koncepcióban, megoldási módban megnyilvánuló egyéni, sajátos szellemi tevékenység. Kulacsokat vizsgált az SZJSZT 21/2008. számú szakvéleményében, amelyben megállapította, hogy azok „formája teljesen hagyományos, a népművészetből évszázadok óta ismert alaki és arányrendszert követ [...] megállapítható, hogy azok nem rendelkeznek olyan egyéni, eredeti jelleggel, amely alapján megkülönböztethető lenne más ilyen termékektől, és amely a szerzői jogi védelmet megalapozná.”^[102]

4. A szerzői jog keletkezése

[48] A szerzői jog a mű megalkotásával keletkezik, a szerzőt a mű létrejöttétől kezdve megilleti a szerzői jogok – a személyhez fűződő (->[személyhez fűződő jogok a szerzői jogban](#)) és a vagyoni jogok

(->szertői vagyoni jogok – felhasználás, felhasználási módok) – összessége.^[103] A mai szerzói jog alaptétele, hogy annak keletkezése automatikus, nincs szükség a létrejöttéhez semmiféle hatósági aktusra vagy nyilvántartásba vételre. Ez az alapelv – a formalitásmentesség elve^[104] – a BUE-ból következik, ennek megfelelően a BUE-részes államokban egységesnek mondható a szabályozás e kérdésben. Az Amerikai Egyesült Államokban sokáig fennállt a védelem érdekében a szerzói művek regisztrációs kötelezettsége, azonban az USA-nak a BUE-hoz 1988-ban történt csatlakozását követően „már nem kell a védelem fenntartásához ezt a jelzést a kiadott könyvekbe nyomtatni; feltüntetése azonban továbbra is előnnyel jár, mert kizárja az alperesnek a törvényben meghatározott összegű, magánjogi büntetés jellegű kártérítés mellőzésére irányuló, jóhiszeműségre alapított védekezését.”^[105]

[49] Hazai jogrendszerünkben lehetőség van a művek önkéntes műnyilvántartásba vételére, amely szerzói jogi védelmet nem keletkeztet ugyan, azonban (megdönthető) vélelmet keletkeztet amellett, hogy a szerző az a személy, aki a művet sajátjaként nyilvántartásba vetette (szerzőségi vélelem). Igénybevétele nem kötelező, a szerzói jogi védelem szempontjából nincs jelentősége, azonban hasznos bizonyítási eszköz lehet az esetleges jogérvényesítés során. A nyilvántartást a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala vezeti.^[106] A jogintézmény 2006-ban került be a magyar szabályozásba, korábban kizárólag a közös jogkezelő szervezetek nyilvántartásai töltötték be hasonló funkciót.^[107]

[50] Napjainkban újra előtérbe került annak kérdése, hogy nem lenne-e célravezetőbb valamilyen jellegű regisztrációs rendszert bevezetni a szerzói jogban, annak érdekében, hogy az alkotók tudatosabban képviselhesék és érvényesíthessék a jogukat. „Sokakban felmerül, hogy a mai »műtúladağolás« korszakában nem praktikusabb-e egy fordított rendszer: a szerzói jogi jogviszony létrejöttéhez mégiscsak valamilyen tevőleges magatartás megkövetelése (a mű megalkotásán túl egy erre vonatkozó akaratnyilatkozat)” – boncolgatja a kérdést Pogácsás Anett 2022-ben megjelent tanulmányában.^[108] Pogácsás a megoldást nem a kötelező regisztráció visszavezetésében látja, hanem a szerzói tudatosság növelésében, egyúttal a modern technológia adta lehetőségek kiaknázásában a digitális adatbázisok használatával. Ebbe az irányba mutat a blockchain technológia és az NFT-k^[109] egyre növekvő jelentősége is, amely a szerzói jogi értékláncba is begyűrűzött – habár dogmatikai szempontból nem állítja különösebb kihívások elé a szerzói jog rendszerét.^[110]

5. A szerző személye

5.1. A szerzói jog alanya

[51] Az Szjt. 4. §-ának (1) bekezdéséből következően szerző csak természetes személy lehet. Ez nem zárja ki, hogy a szerzói vagyoni jogokkal valamilyen jogi személy rendelkezzen, tehát utóbb a jogi személy kerüljön a szerzói jogi jogosult pozíciójába, például öröklés okán vagy munkaviszonyban alkotott művek esetében, azonban a szerző (és így a személyhez fűződő szerzói jogok alanya), kizárólag ember lehet. Ennek a szabálynak különösebb értelmezési kérdésekkel (egy-két állat által alkotott mű *bulvárjog* esetén, illetve a jogi személyekkel kapcsolatos elhatárolást kivéve) egészen a közelmúltig nem kellett megküzdenie. A mesterséges intelligencia (MI) térnyerése azonban jelentős kihívások elé állítja a szerzói jogi szabályozást. Grad-Gyenge Anikó a szerzói joggal foglalkozó elméleti irodalom egyik legújabb kérdéskörének tartja a mesterséges intelligencia közreműködésével létrejövő eredmények szerzói jog általi védhetőségét.^[111]

[52] A mesterséges intelligencia olyan területe az informatikának, amely szoftverek fejlesztésével foglalkozik, annak érdekében, hogy azok emberi intelligenciához hasonló feladatokat végezhesenek el. A generatív mesterséges intelligencia (*generative artificial intelligence*) célja új adatok, tartalmak vagy elemek előállítás, generálása olyan módon, amely reprodukálni tudja az emberi kreativitást. Mindenfajta kreatív törekvés ellenére azonban – ahogyan arra fent utaltunk – a szerző csak ember lehet. Csősz Gergely 2023-ban megjelent tanulmányában^[112] a generatív mesterséges intelligenciák szerzói jogi kérdéseit járja körül, álláspontja szerint a kérdéskör már

túlmutat azon a problémán, hogy az MI lehet-e szerző. Csősz tanulmányában több olyan kérdést is felvet, amelyek megválaszolása a szerzői jog további fejlődése során megkerülhetetlen, így például foglalkozik

- az MI általi adathasználat szerzői jogi minősítésével,^[113]
- az MI előállítójának, mint jogosultnak a jogaival (adatbázis előállítóként, szoftverfejlesztőként),^[114] valamint hogy
- tekinthető-e szerzőnek (társszerzőnek)^[115] az MI végfelhasználója, az „alkotásra” parancsot adó személy.

Mindezekon túlmenően – ahogyan Csősz utal rá – az MI feletti jogosultság kérdése mellett komolyan felmerül az igény egyes MI-szolgáltatók részéről, hogy generált tartalmaik tekintetében a szerzői jogok jogosultjainak is tekintsék őket. Egy ilyen kezdeményezés eredménye volt az is, hogy a SACEM francia–luxemburgi közös jogkezelő szervezet szerzői repertoárjába került az AIVA zenei MI generátor.^[116] A szerzők részéről olyan szabályozási igény merül fel, amely hatékony intézkedésekkel képes megvédeni érdekeiket a mesterséges intelligencia térhódításával szemben, e rendkívül technológiaérzékeny jogterület soron következő legnagyobb kihívása tehát az, hogy a szerzők számára is megnyugtatóan kezelje – mesterséges intelligenciával kapcsolatosan a kulturális piacra is begyűrűző aggályokat, oly módon, hogy az ne gátolja a technológiai fejlesztéseket. Grad-Gyenge Anikó felvetése szerint ennek eszköze a szerzői jogi eszköztár továbbfejlesztése, akár új szomszédos jog kialakítása is lehet.^[117]

5.2. Többszerzős alkotások

[53] Egy adott mű szerzője nem csak egyetlen személy lehet. A [Szerzői jogi törvény](#) Nagykommentárjának elhatárolása szerint az olyan művek, amelyeknek a megalkotásában többen is részt vettek, a származékos művek és a többszerzős eredeti művek csoportjára oszthatók. A származékos művek alapvetően az átdolgozás, tehát az alkotás új művet eredményező megváltoztatása útján létrejött alkotások.^[118] Az átdolgozás külön szócikkben kerül bemutatásra. (->[szerzői vagyoni jogok – felhasználás, felhasználási módok](#)). A többszerzős eredeti (tehát nem átdolgozás útján létrejött) művek csoportján belül három típus van:

- a közös mű ([Szjt. 5. §](#)),
- az együttesen létrehozott mű ([Szjt. 6. §](#)) és
- a gyűjteményes mű ([Szjt. 7. §](#)).^[119]

Jelen szócikkben is ezen – az Szjt. struktúrájából is következő – csoportosítás nyomán végezzük el a többszerzős alkotások bemutatását.

[54] Közös műről beszélünk, amennyiben a mű több ember közös elhatározáson alapuló együttes alkotásának eredménye. A közös művekkel kapcsolatos szabályokat az [Szjt. 5. §-a](#) tartalmazza, **(1) bekezdése** szerint amennyiben a mű részei nem használhatók fel önállóan, a szerzői jog együttesen, és – kétség esetén – egyenlő arányban illeti meg a szerzőtársakat. Amennyiben a közös mű részei önállóan is felhasználhatók (összekapcsolt művek), a saját rész tekintetében a szerzői jogok önállóan gyakorolhatók.^[120] A társszerzőség a védelmi idő számításának szempontjából is jelentőséggel bír, a hetvenéves védelmi időt ugyanis az utoljára elhunyt szerzőtárs halálát követő év első napjától kell számítani.^[121] (->[védelmi idő a szerzői jogban](#)) Az SZJSZT oktatási anyagok kapcsán vizsgálta a kérdést. Az eljáró tanács a szakvéleményben kifejtette, hogy

ha az eredeti közös művet a szerzők (az abban foglaltakkal egyezően) közös alkotói cél elérése érdekében, együttesen és egymás részére tekintettel hozták létre, vizsgálendő, nem sérti-e a közös mű további hasznosítását az egyik szerzőtárs alkotásának kihagyásával, illetve e részek »pótlásával« születtett új alkotás. Abban az esetben azonban, ha bizonyítható, hogy az eredeti közös mű önálló részei

egymástól függetlenül jöttek létre és utólagosan, nem a közös alkotás, hanem egyéb cél érdekében kapcsolódtak össze, a saját részek tekintetében a szerzők a továbbiakban önállóan is gyakorolhatják jogukat – így az önálló rész szerzője saját művét átdolgozhatja, bővítheti stb.^[122]

[55] A technikai fejlődés okán előtérbe kerültek a csoportosan, kollektív munkával létrejövő művek, amelyek szerzői gyakran nem, vagy csak aránytalan nehézségek árán nevesíthetők.^[123] Együttesen létrehozott művek esetén a szerzői jog jogutódként azt a személyt illeti, akinek a kezdeményezésére és irányításával a művet létrehozták, és amely azt a saját nevében nyilvánosságra hozta. Maga az Sztj. is megnevez példát az együttesen létrehozott művekre, mégpedig a nemzeti szabványt, azonban ilyennek tekinthető egy kisléptékű, de nagyon nagy területet ábrázoló részletes térkép elkészítése, vagy egy többszörösen átdolgozott szoftver is.^[124] Együttesen létrehozott művek esetén az egyes szerzők hozzájárulása gyakorlatilag nem különböztethető meg egymástól, széles szakmai egyeztetés eredményeként jönnek létre ezek az alkotások. A sajátos védelmi idő-számítás, amely szerint a védelmi időt az utoljára elhunyt szerzőtárs halálát követő év első napjától kell számítani, kizárólag a közös művekre alkalmazandó, az együttesen létrehozott művekre viszont nem.^[125]

[56] A többszerzős eredeti alkotások harmadik csoportjába a gyűjteményes művek tartoznak. Szerzői jogi védelemben részesül a gyűjtemény, ha tartalmának összeválogatása, elrendezése vagy szerkesztése egyéni, eredeti jellegű (gyűjteményes mű). A gyűjteményes mű szerzője a gyűjtemény szerkesztője, tehát a gyűjtemény egyes elemeit egyéni, eredeti módon összeválogató személy. A védelem a gyűjteményes művet megilleti akkor is, ha annak részei, tartalmi elemei nem részesülnek, illetve nem részesülhetnek szerzői jogi védelemben.^[126] A gyűjteményes mű esetében tehát szintén érvényesül az egyéni, eredeti jelleg követelménye, azonban nem a gyűjtemény egyes elemeinek kell megfelelniük e követelménynek, hanem összességében az egész gyűjteménynek, tehát az egyes elemek összeválogatásának módja, a szerkesztés elvei kell, hogy magukon hordozzák a szerzői alkotótevékenység jegyeit. A szakértői vélemények gyakorlata^[127] alapján gyűjteményes mű lehet többek között

- a bútorkatalógus,^[128]
- a hangfelvételek szerkesztett gyűjteménye,^[129]
- a népdalgyűjtemény,^[130]
- a szócikkek, illetve tárgyleírások gyűjteménye,^[131]
- a műholdas televízió programok vételi lehetőségéről tájékoztatást adó (frekvencia-) táblázat,^[132]
- a jogtár,^[133]
- az (elektronikus) szótár^[134] és
- a katonasági emlékszoba, illetve kiállítás.^[135]

Adatbázis is lehet gyűjteményes mű, ha az összeválogatás módja egyéni eredeti. Az adatbázis önálló művek, adatok vagy egyéb tartalmi elemek valamely rendszer vagy módszer szerint elrendezett gyűjteménye, amelynek tartalmi elemeihez – számítástechnikai eszközökkel vagy bármely más módon – egyedileg hozzá lehet férni.^[136] A *nem* egyéni eredeti gyűjtésű adatbázis, mint a szerzői joghoz kapcsolódó jogi védelem tárgya, külön szócikkben kerül bemutatásra (->adatbázis).

6. JEGYZETEK

- [1] Szjt. 1.§ (2) bekezdés.
- [2] Szjt. 1.§ (6) bekezdés.
- [3] BODÓ Balázs: *A szerzői jog kalózzai*, Budapest, Typotex, 2011, 50.
- [4] LENDVAI Zsófia: „Szerzői jog az ókorban” *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2008/3, 60.
- [5] Lásd LENDVAI (4. j.) 79.
- [6] SÁPI Edit: „A szerzői jog sokoldalúsága – a szabályozás mögött rejlő igények a szerzők és a társadalom oldalán” *Multidiszciplináris tudományok* 2021/2, 299.
- [7] LEGEZA Dénes: „A szerzői jog fejlődése és gazdasági jelentősége” in LEGEZA Dénes (szerk.): *Szerzői jog mindenkinek*, Budapest, Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, 2023, 31.
- [8] KISS Zoltán: „Nótári Tamás: A magyar szerzői jog fejlődése” *Jogelméleti Szemle* 2010/2.
- [9] Copyright Act of 1790, Section 1.
- [10] RIDEAU, F.: „Commentary on the French Literary and Artistic Property Act (1793)” in *Primary Sources on Copyright (1450–1900)*, Cambridge, Cambridge University, 2023.
- [11] MEZEI Péter: „A szerzői jog története a törvényi szabályozásig (1884: XVI. tc.)” *Jogelméleti Szemle* 2004/3.
- [12] KAWOHL, F.: „Commentary on the Austrian Copyright Act (1846)” in *Primary Sources on Copyright (1450–1900)*, Cambridge, Cambridge University, 2008.
- [13] A szerzői jogról szóló T/728. számú törvényjavaslat indokolása, III/3.
- [14] 2004. évi XLIX. törvény a Szellemi Tulajdon Világszervezete 1996. december 20-án, Genfben aláírt Szerzői Jogi Szerződésének, valamint Előadásokról és a Hangfelvételekről szóló Szerződésének kihirdetéséről.
- [15] LÁBODY Péter: „A nemzetközi és Európai Unió szerzői jog” in LEGEZA Dénes (szerk.): *Szerzői jog mindenkinek*, Budapest, Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, 2023, 321.
- [16] *Az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve (2001. május 22.) az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról.*
- [17] Lásd LÁBODY (15. j.) 326.
- [18] Levola Hengelo ítélet, C-310/17, C:2018:899, 33. pont.
- [19] SÁPI Edit: *A színpadi művek szerzői joga*, Budapest, Patrocínium, 2019, 52.
- [20] 1884. évi XVI. törvénycikk a szerzői jogról.
- [21] 1921. évi LIV. törvénycikk a szerzői jogról.
- [22] 1969. évi III. törvény a szerzői jogról.
- [23] A szerzői jogról szóló T/728. számú törvényjavaslat indokolása az 1–9. §-okhoz.
- [24] rSzjt. 51. §.
- [25] Copyright Act in 17 U.S.C. § 102(a).
- [26] Copyright Act in 17 U.S.C. § 101.
- [27] GYERTYÁNFY Péter: „Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez” in GYERTYÁNFY Péter (szerk.): Budapest, Wolters Kluwer, 2023, 32.

- [28] Kecofa v. Lancôme ítélet, C04/327HR, LjN: AU8940.
- [29] Paul GOLDSTEIN – P. Bernt HUGENHOLTZ: *International Copyright: Principles, Law, and Practice*, Oxford University Press, 2013, 198.
- [30] TAKÁCS Nóra: „A szerzői jog által védett művek és teljesítmények” in LEGEZA Dénes (szerk.): *Szerzői jog mindenkinek*, Budapest, Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, 2023, 59.
- [31] Sheppard MULLIN: *European Copyright Protection of Fragrances is Largely a Matter of Common Scents*, 2010.
- [32] Brad SPITZ: *France: No copyright protection for perfume*, 2014.
- [33] Levola Hengelo ítélet, C-310/17, C:2018:899.
- [34] Levola Hengelo ítélet (33. j.) 40. pont.
- [35] MEZEI Péter: *Milyen szájjal zárult a Heks'nkaas ügy?*, 2018.
- [36] Lásd GYERTYÁNFY (27. j.) 31.
- [37] SZJSZT 21/2004.
- [38] Szt. 1. § (3) bekezdés.
- [39] Lásd TAKÁCS (30. j.) 61.
- [40] GRAD-GYENGE Anikó: *Egy modern szerzői jog*, Budapest, Médiatudományi Intézet, 2022, 35.
- [41] SZJSZT 44/2007/1. Dalszöveg részletének szerzői jogi védelme.
- [42] SZJSZT 8/2011. Cím szerzői jogi védelme.
- [43] Szt. 1. § (3) bekezdés
- [44] SZJSZT 43/2000. A „techno” zene szerzői jogi védelme.
- [45] Lásd GYERTYÁNFY (27. j.) 31.
- [46] Lásd GRAD-GYENGE (40. j.) 38.
- [47] 1921. évi LIV. törvénycikk a szerzői jogról 6. § 8.
- [48] SZJSZT 22/2010. Cím szerzői jogi védelme.
- [49] SZJSZT 8/1986.
- [50] SZJSZT 26/2003. Filmalkotás címének és betűtípusának felhasználása más termék reklámozására.
- [51] SZJSZT 22/2010. Cím szerzői jogi védelme.
- [52] Pf. II. 20 171/1956.
- [53] SZJSZT 13/2003. Játékfilm lényeges elemeinek jogosulatlan felhasználása reklámfilmben.
- [54] SZJSZT 21/2009. Cím szerzői jogi védelme.
- [55] SZJSZT 38/2003. Külsős óraadók előadásainak szerzői jogi védelme.
- [56] Lásd TAKÁCS (30. j.) 60.
- [57] Lásd TAKÁCS (30. j.) 60.
- [58] SZJSZT 24/2013. Fényképek és a rajtuk szereplő téglafalak mint építészeti alkotás szerzői jogi védelme.
- [59] Lásd GRAD-GYENGE (40. j.) 35.
- [60] SZINGER András: „Az eredetiség küszöbe – »Gondolatszövedék« a fotó és a szerzői jogi oltalom

kapcsolatáról" *Jogtudományi Közlöny* 2005/3, 122.

[61] SZJSZT 22/2004. Szakfordítás szerzői jogi védelme.

[62] SÁPI Edit: „Átdolgozás vagy nem átdolgozás: ez itt a kérdés. Az átdolgozás jogának érvényesülése a színpadon” *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2018/4, 13.

[63] SZJSZT 04/2012. Szakirodalmi mű védelme.

[64] SZJSZT 27/2001. Szakvélemények szerzői jogi védelme, a szerzői jogok gyakorlása.

[65] SZJSZT. 21/2019. Szakirodalmi mű szerzősége és felhasználása.

[66] SZJSZT 18/2007. Parkolójegy szerzői jogi oltalma.

[67] G.40010/2007/26.

[68] Lásd TAKÁCS (30. j.) 64.

[69] A hazai jogirodalom gyakran említi az alkalmazott művészet eredményét a funkcionális művek közé tartozónak. Kifejezésre jut ez például a személyhez fűződő és vagyoni jogok vizsgálata során, melynek eredményeként az állapítható meg, hogy az alkalmazott művészet, így a funkcionális művek esetében a szerző személyhez fűződő jogai a mű természetéből, rendeltetéséből fakadóan háttérbe szorulnak a vagyoni jogokkal szemben. Lásd GYERTYÁNFY (27. j.) 118.

[70] SZJSZT 34/2000. Szabványok szerzői jogi védelme.

[71] SZJSZT 22/2012. Szakirodalmi művel kapcsolatos szerzői jogsértés.

[72] SZJSZT 08/2019. Környezetbarát cseppmentes olajcserét biztosító gyorscsatlakozó rendszerrel kapcsolatos szerzői jogok.

[73] SZJSZT 23/2010. Konstruktív tervek, gyártmánytervek és látványtervek szerzői jogi megítélése.

[74] BARTA Judit: „Az építészeti alkotások és tervek jogi védelmének fejlődése egy színház történetén keresztül” *Sectio Juridica et Politica* 2005/2, 405–407, 414.

[75] FALUDI Gábor – GYŐRI Erzsébet: „Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez” in GYERTYÁNFY Péter (szerk.): Budapest, Wolters Kluwer, 2023, 521.

[76] Lásd FALUDI – GYŐRI (75. j.) 520.

[77] SZJSZT 35/2006. Megrendelésre készült fotók egyéni, eredeti jellege.

[78] 6.P.24.783/2005.

[79] Eva-Maria Painer és a Standard VerlagsGmbH és társai ügy, C-145/10, ECLI:EU:C:2011:798, 93 pont.

[80] A szerzői jogról szóló T/728. számú törvényjavaslat indokolása az 1–9. §-okhoz (22. j.).

[81] SZJSZT 20/2011. Balettprodukció egyéni eredeti jellege.

[82] 8.Pf.22.298/2012.

[83] SZJSZT 9/2017. Ruházati termékek eredetiségével kapcsolatos kérdések.

[84] SZJSZT 8/2015. Rézmetszet, rézkarc nyomólemez szerzői jogi oltalma.

[85] SZJSZT 9/2012. Játékok szerzői jogi védelme és szolgai másolása.

[86] SZJSZT 5/2007. Lámpák szerzői jogi védelme.

[87] SZJSZT 31/2005. Az átdolgozás szintjét el nem érő inspiráció színpadi lézerprodukció esetén.

[88] Szt. 1. § (2) bekezdés.

[89] Szt. 56–57. §.

- [90] Szt. 66. §.
- [91] Szt. 70. §.
- [92] Szt. 100. §.
- [93] Szt. 18. § (2) bekezdés.
- [94] Szt. 1. § (4)–(7) bekezdések.
- [95] *Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte* 5. §.
- [96] SZJSZT 27/2001. Szakvélemények szerzői jogi védelme, a szerzői jogok gyakorlása.
- [97] POGÁCSÁS Anett – UJHELYI Dávid: *Szellemi alkotások joga*, Budapest, Pázmány Press, 2022, 63.
- [98] Lásd TAKÁCS (30. j.) 69.
- [99] WCT Art. 2.
- [100] SZJSZT 3/2009. Reklámötlet és kreatív koncepció szerzői jogi védelme.
- [101] Lásd GYERTYÁNFY (27. j.) 34.
- [102] SZJSZT 21/2008. Népművészeti jellegű tárgy szerzői jogi védelme.
- [103] Szt. 9. § (1) bekezdés
- [104] POGÁCSÁS Anett: „Formalitásmentes oltalom elve a szerzői jogban” in JUHÁSZ Ágnes (szerk.): *Elmélet és praktikum: Hagyománytisztelet és modernitás*, Miskolc, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2022, 78–92.
- [105] Lásd GYERTYÁNFY (27. j.) 52.
- [106] Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala: Önkéntes műnyilvántartás.
- [107] KISS Zoltán: „A szerzőség védelmének újraszabályozása; az önkéntes műnyilvántartás nemzetközi és magyarországi szabályai és gyakorlata” *Infokommunikáció és Jog* 2006/3, 77–81.
- [108] Lásd POGÁCSÁS (104. j.) 91.
- [109] Az NFT-k valós vagy virtuális tartalmak (dolgoz vagy adatok) olyan blokkláncalapú, nem helyettesíthető digitális reprezentációi (tokenjei), amely strukturált metaadatok révén lehetővé teszik e tokenek és ritkán a mögöttes tartalmak alternatív (kriptoalutákon alapuló) ellenszolgáltatás fejében, közvetítőszolgáltatók nélküli értékesítését. MEZEI Péter: „NFT-k a szerzői jog világában” *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2022/3, 9.
- [110] MEZEI Péter: „NFT-k a szerzői jog világában”, *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 17. (127.) évfolyam 3. szám, 2022. június -
- [111] Lásd GRAD-GYENGE (40. j.) 34.
- [112] CSŐSZ Gergely: „Áttekintés a generatív mesterséges intelligenciák szerzői jogi kérdéseiről” *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2023/2.
- [113] Lásd CSŐSZ (112. j.) 76.
- [114] Lásd CSŐSZ (112. j.) 80.
- [115] Lásd CSŐSZ (112. j.) 82.
- [116] Lásd CSŐSZ (112. j.) 81.
- [117] GRAD-GYENGE Anikó: „A mesterséges intelligencia által generált tartalmak értelmezésének lehetőségei a szerzői jog útján” *Magyar Jog* 2023/6, 337–345.
- [118] Szt. 29. §.

- [119] Lásd GYERTYÁNFY (27. j.) 105.
- [120] Szt. 5. § (2) bekezdés.
- [121] Szt. 31. § (2) bekezdés.
- [122] SZJSZT. 07/2009. Közös mű; jogosulatlan átvétel megítélése tanítói segédletek esetében.
- [123] A szerzői jogról szóló T/728. számú törvényjavaslat indokolása, 6. §.
- [124] Lásd POGÁCSÁS – UJHELYI (97. j.) 57.
- [125] Lásd GYERTYÁNFY (27. j.) 110.
- [126] Szt. 7. § (1) bekezdés.
- [127] A jogesetek kigyűjtésének forrása: LEGEZA (szerk. (7. j.).
- [128] SZJSZT 01/2007. Bútorkatalógusok szerzői jogi védelme.
- [129] Pf.III.20.015/1977. Lásd *A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményeinek gyűjteménye I.*, Budapest, Artisjus, 1981, 31.
- [130] SZJSZT– 06/1973. Lásd (129. j.) 95.
- [131] SZJSZT 06/2008. Származékos mű minősítése.
- [132] SZJSZT 38/2006. Szerzői jogi védelem fennállása műholdas televízióprogramok térképe és frekvencia táblázat esetében.
- [133] SZJSZT 18/1997. Jogszabályokat tartalmazó adatbázisok szerzői jogi védelme; SZJSZT 19/2009. Jogtár védelme gyűjteményes műként, illetve adatbázisként.
- [134] SZJSZT 12/2010. Elektronikus szótár védelme gyűjteményes műként, illetve adatbázisként.
- [135] SZJSZT 34/2013. Kiállítás mint gyűjteményes mű szerzői jogi védelme.
Pécsi Ítéletábla Pfv.VI.20.126/2013/29.
- [136] Szt. 60/A. §.